

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ПРЕДСТАВНИЦТВА ІНТЕРЕСІВ ОСОБИ У КОНСТИТУЦІЙНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Розвадовський Володимир Іванович,

кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри конституційного,
міжнародного та адміністративного права
навчально-наукового юридичного інституту
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника

Інститут представництва, як правова категорія, історично складався, починаючи з 60-х років минулого століття. Це зумовлювалось тим, що держава, суспільство, а також правовідносини, які між ними розвивались, потребували більш якісного регулювання, а також і відповідної системи захисту цих правовідносин [1].

На сьогоднішній день значення ролі інституту представництва все більше зростає у рамках кожної процесуальної галузі права, включаючи і конституційне провадження. Особливо, після судової реформи 2016 року із внесенням зміни до закону України «Про Конституційний Суд України» та запровадженням інституту конституційної скарги роль представників набуває все більшої ваги та потребує більш детального дослідження. Насамперед, глибше дослідити правовий статус таких суб'єктів, як Постійний Представник Верховної Ради України у Конституційному Суді України та Представник Президента України у Конституційному Суді України, а особливу увагу приділити представникам як особам, які уповноважені представляти сторін під час конституційного провадження. Адже на сьогоднішній день сам інститут представництва є мало досліджений, як і його проблематика. Запровадження інституту конституційної скарги в Україні є важливим кроком на шляху вдосконалення українського законодавства щодо відповідності його європейським стандартам у сфері захисту прав людини та їх об'єднань. Питання надання правової допомоги в конституційному судочинстві набуває великої актуальності, що зумовлює необхідність дослідження цього правового інституту [2, с. 156].

Якщо звернутись до досвіду деяких зарубіжних країн, зокрема таких, як Австрія, Італія, Люксембург, Монако, то побачимо, що вимога бути представленим адвокатом у разі подання конституційної скарги суб'єктами подання є обов'язковою [3, с. 108]. Також заслуговує на увагу досвід такої країни, як Чехія, де відповідно до ст. 29 Закону «Про Конституційний Суд» від 16 червня 1993 року представником учасника в провадженні в Конституційному суді Чеської Республіки може бути тільки адвокат, до того ж учасник може мати тільки одного представника [4].

Більш жорстокі кваліфікаційні вимоги до представників в конституційному провадженні встановлює румунський законодавець, який у п. 5 ст. 30 Закону «Про організацію та функціонування Конституційного Суду» від 18 травня 1992 року вказує на те, що сторони можуть бути представлені лише адвокатами, які мають право виступати перед Верховним судом касації та правосуддя [5]. Отже, до конституційного провадження в даній ситуації допускаються адвокати з вищим рівнем кваліфікації та володінням навичок щодо захисту прав і свобод особи.

Дещо лояльнішим є німецький законодавець, який право на здійснення представництва в конституційному провадженні надає не тільки адвокатам, але й іншим наперед визначеним категоріям суб'єктів. Так, представником у конституційному судочинстві за законодавством ФРН, крім адвоката, може бути й викладач права в державному університеті або визнаного державою університету країни – члена ЄС (ст. 22 Закону «Про Федеральний конституційний суд» від 3 грудня 1951 року) [6].

Виходячи з вищесказаного, можна зробити висновок, що у більшості наведених країн участь адвоката є обов'язковою і вимоги до адвоката, що представляє особу у конституційному судочинстві є на порядок вищими ніж до інших адвокатів. Тому на нашу думку, враховуючи практику іноземних держав, їх досвід та порівняння із сучасним станом законодавства України можна виділити перелік проблем інституту адвоката у конституційному провадженні, які існують на сьогоднішній день та запропонувати шляхи їх подолання. На нашу думку, основною проблемою на сьогоднішній день, є те, що законодавець не приділяє належної уваги адвокату, як учаснику у конституційному судочинстві. Відповідно до п. 6 ч. 1 ст. 19 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» видами адвокатської діяльності є: представництво інтересів фізичних та юридичних у судах під час здійснення цивільного, господарського, адміністративного та конституційного судочинства, а також в інших державних органах, перед фізичними та юридичними особами. І це єдина згадка про адвоката в конституційному судочинстві.

За результатами аналізу Закону України «Про Конституційний Суд України» та Регламенту Конституційного Суду України можна констатувати, що наявність адвоката як представника особи ними не регламентується. Стаття 55 Закону України «Про Конституційний Суд України» тільки вказує на можливість залучення уповноваженої особи, що діє від імені суб'єкта права на конституційну скаргу, але не вказує, що цією особою повинен бути адвокат.

Хоча зі зміною процесуального законодавства України і започатковується адвокатська монополія, але і в даному випадку законодавець упустив питання адвокатів саме у конституційному судочинстві. У перехідних положеннях до Конституції України

закріплюється поетапний механізм такої монополії. Так, представництво виключно адвокатами у Верховному Суді та судах касаційної інстанції здійснюється з 1 січня 2017 року; у судах апеляційної інстанції – з 1 січня 2018 року; у судах першої інстанції – з 1 січня 2019 року.

На жаль, поза увагою українського законодавця і у цьому випадку залишилось конституційне судочинство, що певною мірою ускладнює процедуру реалізації конституційної норми щодо представництва особи в суді виключно професійним представником тобто адвокатом [7, с. 110].

Також, на відмінну від таких держав, як Німеччина або Румунія, законодавець не встановлює ніяких кваліфікаційних вимог до особи, яка здійснює представництво в Конституційному суді. Оскільки представництво особи в конституційному провадженні – процес не з простих, то і вимоги до особи адвоката повинні бути підвищені. Тобто в законодавстві повинна бути прописана норма, в якій би зазначалось, що адвокат повинен володіти певними спеціальними навичками, вміннями та знаннями і тільки тоді він може бути допущений до участі в конституційному провадженні.

Крім відсутності кваліфікаційних вимог щодо особи представника в конституційному провадженні, український законодавець не встановлює навіть приблизного переліку його процесуальних прав і обов'язків. Не отримав чіткого врегулювання й порядок посвідчення повноважень такого представника. Лише буквальний аналіз окремих положень Закону України «Про Конституційний Суд України» (п.2 ч.2 ст. 39, п.2 ч.2 ст. 42, ч.4 ст. 54) і Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» (ч.3 с. 26) дає можливість дійти висновку, що таке представництво повинно здійснюватися на підставі доручення [7, с. 111].

Отже, враховуючи вищесказане, можна було б запропонувати:

1) внести зміни до законодавства щодо обов'язкової участі адвоката у конституційному провадженні та визначення його як єдиної особи, яка може здійснювати представництво;

2) закріпити на законодавчому рівні перелік кваліфікаційних вимог до особи, яка може здійснювати представництво суб'єкта подання конституційної скарги;

3) передбачити перелік процесуальних прав та обов'язків адвоката у конституційному провадженні.

Список використаних джерел:

1. Селіванов А. О. Представник і представництво у конституційному та загальному судочинстві. URL: <https://www.lawyer.org.ua/?w=p&i=12&d=456>.

2. Юрійчук І. Конституційна скарга та особливості реалізації права на правову допомогу в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. №5. С. 156-160.

3. Гультай М. М. Конституційна скарга у механізмі доступу до

конституційного правосуддя: монографія. Харків: Право, 2013. 424 с.

4. Zákon o Ústavním soudu ze dne 16 června 1993 № 182/1993. URL: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-182>.

5. Privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale : Lege din 18 mai 1992 № 47. URL: <https://www.ccr.ro/Legea-nr-471992>.

6. Gesetz über das Bundesverfassungsgericht (BVerfGG) aus 01.08.1959. URL: <http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/bverfgg/gesamt>.

7. Заборовський В.В., Жежихова М. Особливості правового становища адвоката в конституційному судочинстві. *Конституційно-правові академічні студії*. 2016. № 1. С. 109-117.

ОБМЕЖУВАЛЬНІ ЗАХОДИ ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШОГО РОЗВИТКУ

Цибань Артем Андрійович,

кандидат юридичних наук, старший викладач
кафедри цивільно-правових дисциплін
юридичного факультету
Харківського національного університету
імені В.Н. Каразіна

Домашнє насильство є однією з нагальних проблем транскордонного характеру яке потребує суттєвої уваги суспільства та вдосконалення дієвих шляхів правового регулювання засобів захисту відповідної сторони. Не виключенням у контексті зростання випадків домашнього насильства є Україна, яка відповідно до відкритих статистичних даних показує на превеликий жаль стрімке зростання. Лише за офіційними даними Національної поліції України було зареєстровано понад 291 тисячу фактів домашнього насильства. Це на 20% більше, ніж у 2022 році. Кількість зареєстрованих кримінальних правопорушень збільшилась на 80% (з 1498 до 2701). Окрім того, виявлено на 36% більше адміністративних правопорушень. За прогнозами Аналітичного центру МВС України на 2024 рік очікується збільшення кількості адміністративних правопорушень до 21%, а кримінальних до 30% [1]. Одним із шляхів подолання вказаної проблеми можна почути пропозиції щодо створення спеціальних судів/органів державної влади для розгляду саме справ пов'язаних із домашнім насильством, надавши таким чином певної особливості (пріоритетності) вказаній проблемі з боку держави [6, с. 121].

Слід підкреслити, що вказана проблема супроводжується продовженням збройної агресії проти України, що у свою чергу обумовило потік українських біженців (переважно жінок з дітьми) за кордон, у першу